

Araştırma Makalesi / Research Article

YÜKSEKÖĞRETİM ADASI'NDA ÖĞRENCİLERİN EKONOMİYE KATKILARI: DOĞU AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ*

Dr. Fırat EMİR

Doğu Akdeniz Üniversitesi, Kıbrıs, (firat.emir@emu.edu.tr)

Yüksek Lisans Öğr., Naki Erdi HEPYILMAZ

Doğu Akdeniz Üniversitesi, Kıbrıs, (naerdihepyilmaz@gmail.com)

ÖZET

Uygulanan bu çalışmada eğitim adası olma vizyonuyla ilerleyen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde öğrenim gören öğrencilerin ekonomiye olan katkıları araştırılması amaçlanmıştır. Bu amaçla, Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin aylık gelir ve harcamalarını gözlemlenmiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak standart veriler elde etmek ve detaylı analiz edebilme kolaylığı nedeniyle anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde kayıtlı öğrenciler arasından basit rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen 524 öğrenci oluşturmaktadır. Toplanan veriler analiz edilmek üzere Excel ve SPSS 20 programları kullanılmıştır ve çalışmanın amacına uygun olarak istatistiksel analizler yapılarak doğru sonuçlar elde edilmeye çalışılmıştır. Kadın ve erkek öğrencilerin harcama kalemlerinde rakamsal farklılıkların yanında istatistiksel açıdan farklılığın olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; en fazla harcama kalemlerinin sırasıyla gıda, barınma ve ulaşım harcamaları olduğu tespit edilmiştir. Uygulanan anket sonucunda 524 öğrencinin ada ekonomisine olan yıllık katkısı yaklaşık 2,4 milyon TL olarak hesaplanmıştır. Toplam öğrenci katkısı ise 140,900,111.46 TL olarak hesaplanmıştır. Araştırmanın sonunda bulgulara bağlı olarak yerel yönetime, politika yapıcılara, halka, yatırımcılara ve işletmecilere öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Öğrenci Harcamaları, Harcamaların Analizi, Ekonomik Büyüme, Küçük Ada Ekonomisi.

THE CONTRIBUTION OF STUDENTS TO THE ECONOMY IN HIGHER EDUCATION ISLAND: THE CASE OF EASTERN MEDITERRANEAN UNIVERSITY

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the contribution of students to the economy in the Turkish Republic of Northern Cyprus who are advancing with the vision of being an island of Education. For this purpose, monthly income and expenditure of students studying at Eastern Mediterranean University were observed. The survey method was used as a data collection tool due to the ease of obtaining standard data and detailed analysis. The sample group of the study consisted of 524 students who were selected from among the students enrolled at Eastern Mediterranean University by simple random sampling method. Excel and SPSS 20 programs were used to analyze the collected data and statistical analyses were carried out in accordance with the purpose of the study to obtain accurate results. In addition to the numerical differences in the expenditure items of the female and male students, the statistical differences were analyzed using

www.ijmbe.org ISSN:2147-9208 E-ISSN:2147-9194

http://dx.doi.org/10.17130/ijmbe.789235

Başvuru Tarihi: 01.09.2020, Yayına Kabul Tarihi: 01.04.2021

* Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 03.03.2020 Sayı No: 2020/97

Chi-squared test. According to the results, it was determined that the most expenditure items were food, housing and transportation expenditures, respectively. As a result, the annual contribution of 524 students to the island economy was estimated at approximately 2.4 million TL. The total student contribution to the economy was calculated as TL 140.900.111,46. At the end of the study, recommendations are made to local government, policy makers, the public, investors and operators depending on the findings.

Keywords: *Education, Student Spending, Analysis of Expenditures, Economic Growth, Small Island Economy.*

1. Giriş

Ekonomik kalkınma ve gelişmişlik literatürü incelendiğinde ada ülkelerinin ekonomik karakteristikleri ve performansları son zamanlarda artan ilgiyle karşı karşıya kalmıştır. Başlangıçta, ada ekonomilerinin üretim performansları, kırılganlık ve geçişlilik süreçleri incelenirken son zamanlarda ekonomik performanslarını etkileyen faktörler üzerinde durulmaya ve bu etken faktörlerin ülke ekonomilerine ne denli katkı sağladığına ilişkin değerlendirmelerde bulunmaktadır. Bu duruma bağlı olan en önemli etken, Kıbrıs, Malta, Singapur, Barbados adaları gibi küçük ada ekonomilerinin büyüme performanslarında sergilemiş oldukları paradoksal döngüler olarak bilinmektedir.

Küçük ada ekonomileri gibi terimlere bakıldığında, genellikle ekonomik literatürde kullanılan kavramlar açısından bir karmaşa yaşansa da mini devlet, küçük devlet ve mikro devlet gibi kavramlar kendi içlerinde çeşitli tanımlama ve ölçüm değerleri içermektedir. Basit olarak değerlendirildiğinde, mini devletin, o ülkenin coğrafi karakteri ve nüfusunun yanında ekonomisindeki karakteristik özellikleriyle, üretimdeki ve ticaretteki performanslarına da yoğunlaşarak tanımlamasını yapmak daha doğru olacaktır (Jalan, 1982). Ekonomik kriterlere bakıldığında küçük ada ekonomilerinde, devletin ekonomik hedeflerine ulaşma yetisi o ülkenin coğrafi karakteristiğine ve nüfusuna bağlı gerçekleşse de dış ticaret açığı bulunan bu gibi ülkelerin hedeflere ulaşma yönündeki kontrolleri oldukça azdır. Küçük ada ekonomilerinde, ekonomik karakteristikler irdelendiğinde üretilen ürünlerin büyük ölçüde ihraç edilmesi ve tüketilen ürünlerin ise ithalata dayalı olması en temel özelliklerinden sayılmaktadır (Brock, 1980). Dolayısıyla, ticaret açığıyla sürekli karşı karşıya kalan küçük ada ekonomileri, bu açığı genellikle hizmet sektörü, özellikle turizm, eğitim, sağlık ve sigortacılık gibi vergi uygulamaları yüksek sektörler geliştirilerek kapatılmaya çalışılmaktadır (Hampton, 1994). Böylelikle, ağır sanayileşme ve üretim ihracatı yerine hizmet sektörüne dayalı ihracat üzerine yoğunlaşmak bu gibi ülkelerin ticaret açıklarını kapatarak ekonomik büyümelerine katkı sağladığı bilinmektedir. Bu çerçevede, destek olarak iyi eğitilmiş bireyler ve kalifiye işgücünün oluşturulması, bu gibi küçük ülkelerin sektör gelişimlerinin daha kolay gerçekleşmesine ve ekonomilerine katma değer oluşmasında öncülük sağlayacaktır.

Ekonomilerin gelişmesini sağlayan sektörler, ülke için zenginlik ve sermaye yaratacak olan kamu ve özel sektör kuruluşları gelişme odaklı ilerlemeleri için teşvik edilmektedir. Bu önem çerçevesinde, yüksek öğretim kurumları küçük ada ekonomilerinde gelişmeye odaklanıldığında lider sektörler arasında yer almaktadır. Kamu ve özel sektör kuruluşlarına ait eğitim kurumları, hizmet verdiği bölgelerin ekonomilerine önemli derecede etki etmektedir. Üniversitelerin kurumsal katkılarının ve personel harcamalarının yanı sıra bölgeye kazandırdıkları yerli ve

yabancı öğrencilerden kaynaklı para akışları bölge ekonomisine direkt ve/veya dolaylı şekilde önemli katkılar sağladığı söylenebilmektedir. Bölgesel eşitsizliklerin azaltılması, kalkınmanın sağlanması, gelir dağılımının adil şekle gelmesi gibi amaçlarla oluşturulan üniversiteler aynı zamanda yarattıkları istihdam, sağladıkları üniversite-sanayi iş birlikleri ve iş alanlarının çeşitliliği açısından da hem bölgeye hemde ülke ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır. Bununla birlikte, kurulan üniversiteler yabancı ülkelerden öğrencileri kendi kurumlarında eğitim almaları için çaba sarf etmektedirler. Bunun nedenleri detaylandırıldığında, mikro açıdan bölgesel sosyo-ekonomik gelişmeyi ve çeşitliliği artırmak iken, makro açıdan ise ulusal ekonomiyi geliştirmek, rekabet edebilirliğini artırmak, ülkeye yabancı para birimi akışını sağlamak ve ülkelerarası politik iş birlikleri kurmak olduğu gözlemlenebilmektedir (Özer, 2012).

Yapılan araştırmalarda, yirminci yüzyılın ortalarında birçok Avrupa ülkesinde eğitim sektörünün bölgesel kalkınmayı desteklediği görülmüş ve gelişmemiş ve kırsal bölgelerde yaygınlaştırılma çalışmaları yapılmıştır. Böylece, bölge ekonomilerinin geliştirilmesi, iş imkanlarının yaratılması ve göçün önüne geçilerek ekonomiye katma değer yaratılması amaçlanmıştır (Özyaba, 1999). Özeldde üniversitelerin genelde ise eğitim kurumlarının, buldukları yerdeki topluma, ekonomiye, toplumun yaşam standartlarına ve kalitesine etki ederek ekonomik ve sosyo-kültürel çeşitlilik yarattığı bilinmektedir. Newlands (2003) yaptığı çalışmasında, üniversitelerin toplumu bilgi ve ekonomik açıdan destekleyici bir kurum olduğunu, ekonomik istikrar yaratıp gelişimi artırdığını, sosyo-kültürel çeşitliliğin yanında bölgenin uluslararası iş birliğine ve dışa açılmasında yenilikçi adımlar atılmasında önemli rol oynadığını ifade edilmektedir. Bu sebeple, üniversitelerin bünyelerinde bulundurduğu her bir idari, akademik ve yönetsel personelle tüm öğrencilerin yapmış oldukları harcamaların yerel ekonomide büyük oranda bölge halkını destekleyici ve gelişmişliği artırıcı etkisinin olacağı varsayılmaktadır (Tuğcu, 2003). Dolayısıyla, üniversitelerin sağlamış oldukları istihdam, gerçekleşen talep ışığında gelişen alt ve üst yapılar, sosyal ve kültürel aktivitelerle artan yaşam kalitesi ve gelen yabancı öğrencilerle oluşan kültürel çeşitlilik ile etkileşim bölge ekonomisine sağlanan makro katkılar olarak sıralanabilmektedir.

Dünyada yaşanan gelişmeler ve yüksek vergi geliri sağlayan hizmet sektörlerinin günümüzdeki popülerliği göz önüne alındığında, hizmet sektörüne bağlı ekonomisiyle gelişmeye çalışan küçük ada ekonomisi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'nde yüksek öğretim sektörü büyük önem kazanmış ve yüksek öğretim adası olma yolunda ilerleme çalışmaları hız kazanmıştır.

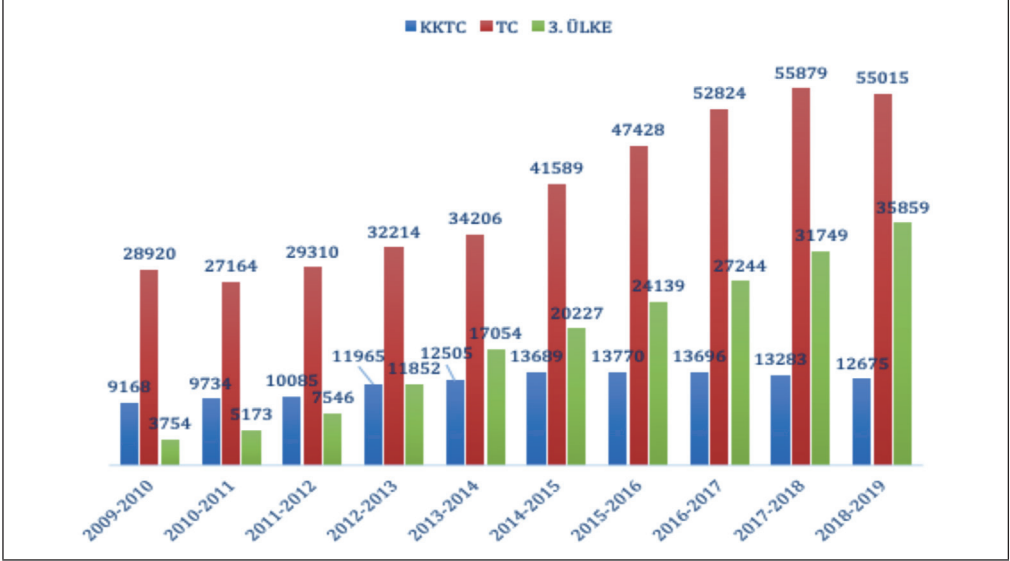
Üniversiteler gibi eğitim kurumlarının kurulduğu ve hizmet vermeye başladığı bölgelerde ekonomiye katkıları ve finans kaynağı yaratma üzerine çok az sayıda çalışma yapılmıştır. Bu nedenle bu çalışmada, yukarıda belirtilen sebepler göz önünde bulundurularak, KKTC üzerine hiç yapılmamış, yerel ekonomilerin ve sosyal hayatın gelişmesi açısından önemli etken olan üniversitelerin ekonomik unsurları nasıl etkilediği ve sosyo-ekonomik gelişime nasıl katkı sağladığı sorularının cevaplanması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, KKTC'de kurumsallaşmış ve devlet üniversitesi olarak kurulmuş ilk devlet üniversitesi unvanına sahip olan Doğu Akdeniz Üniversitesi'nin bölge ekonomisine katkıları öğrenciler üzerinde yapılan harcama analizleri anketi ile değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bu sebeple, bir sonraki bölümde küçük ada ekonomisi olan KKTC’de yüksek öğretim sektörünün mevcut durumu araştırılmış, sonrasında alan yazınına yer verilmiştir. Dördüncü bölümde ise veri ve yöntem değerlendirilirken devamında bulgulara değinilmiştir. Son bölümde ise sonuç ve öneriler üzerinde durulmuştur. Ayrıca, öğrenciler temelinde yapılan bu çalışma ve ulaşılan bulgular ışığında gerek yerel yönetim gerekse politika yapıcılara, halka, yatırımcılara ve işletmecilere öneriler sunulmaktadır.

2. Yüksek Eğitim Adasında Yüksek Öğretimin Mevcut Durumu

Dünyada ve ekonomisi hizmet sektörüne bağlı küçük ada ekonomisi olan KKTC’de yüksek öğretim sektörü buldukları bölgelerin ekonomik ve sosyal gelişmişlikleri artırması bakımından önemli bir araç olarak görülmektedir. Bu bağlamda, özellikle kentleşme olgusunu artırmaya yönelik olarak kurulan meslek yüksek okulları, fakülteler ve/veya üniversite kampüsleri bölgenin sosyo-ekonomik kalkınmaya katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Dolayısıyla, daha önceden de bahsedildiği gibi, hizmet ihracına bağlı gelişmeyi amaçlayan küçük ada ekonomilerinde yüksek öğretim büyük önem kazanmaktadır. Bu bağlamda, KKTC’de dünyadaki bu gelişmelere ve izlenelere odaklanarak 1975 yılında, 1. Kıbrıs Türk Eğitim Şurası gerçekleştirilmiş ve Türkiye Cumhuriyeti (TC) ortaklığında KKTC’de yüksek öğretim kurumları açılması kararlaştırılmıştır. Bu duruma bağlı olarak, 1958 yılında Kıbrıs Öğretmen Koleji ismiyle faaliyetine devam eden okul butik fakülte olarak dönüştürülmüş ve bugünkü “Atatürk Öğretmen Koleji” olarak hizmet vermeye başlamıştır. Sonrasında, KKTC’nin ara eleman ihtiyacının karşılanması amacıyla vakıf üniversitesi olarak 1979 yılında Doğu Akdeniz Üniversitesi’nin temelleri atılmış ve Yüksek Teknoloji Enstitüsü kurulmuştur (Cicioğlu, 1983). Ardından, özel üniversitelerin kurulmasına izinler verilmiş ve 1993 yılında üniversitelerin işleyişinin verimli hale gelmesi, sürdürülebilirliklerinin artırılması, iş birliği ve koordinasyonun sağlanması amacıyla Yükseköğretim Kurumları Denetleme ve Akreditasyon Kurulu (YODAK) oluşturulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti ile yapılan uluslararası anlaşmalar çerçevesinde Ortadoğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) ve İstanbul Teknik Üniversitesi (ITU) idari olarak TC’ne bağlı hareket etme koşuluyla KKTC’deki yüksek öğretimin marka değerinin artırılıp kalite burgusunu güçlendirme amacıyla adada birer kampüs açmışlardır. Genele bakılacak olursa, KKTC’deki üniversiteler 3 ana grup altında belirtilebilmektedir. Bunlar devlet vakıf üniversiteleri, özel sektör üniversiteleri ve TC üniversiteleri kampüsleri olarak nitelendirilir. Bu duruma bakıldığında ada genelinde toplamda 20 aktif eğitim öğretim veren üniversite, 3 öğretime başlama izni bulunan üniversite, 7 öğretime başlama izni verilmemiş başvurusu olan üniversite bulunmaktadır. Bahsi geçen üniversitelerin toplamda 291 ön lisans, 737 lisans, 273 yüksek lisans ve 141 doktora program olmak üzere toplamda YÖDAK onaylı 1442 programı bulunmaktadır. (YODAK, 2018). Kısmi kapalı bir ada ekonomisi olan KKTC için dışa açılmada bir yol olarak görülen ve gelir kaynağının önemli bir kısmını karşılayan gerek ekonomik gerekse sosyo-kültürel açıdan önemli etkilere sahip yüksek öğretimin sürdürülebilirlik kazanması için öğrenci sayıları büyük önem kazanmaktadır.

Şekil 1: KKTC’de Yükseköğretim Öğrenci Sayıları

Kaynak: YODAK (2019). Yükseköğretim Kurumları Denetleme ve Akreditasyon Kurulu 2018 faaliyet raporu. Lefkosa

KKTC’de yüksek öğretim öğrenci sayıları (Şekil 1) genel olarak incelendiğinde öğrenci sayılarının gün geçtikçe artması ve 2009-2010 öğretim yılı sayıları değerlendirildiğinde günümüzde bu sayıların 3 katı oranına ulaşması ülke ekonomisine finansal açıdan artan oranda katkı sağladığının bir göstergesi konumundadır. Böylelikle, hizmet ihracatı KKTC’nin önemli ekonomik kaynağı haline gelmiştir. KKTC vatandaşları öğrencilerin ve TC’nden gelen öğrencilerin toplam öğrenci sayılarına olan oranlarının belli bir ölçüde olması ve bu oranın bir önceki yıla göre artış hızları arasındaki farkın çok olmamasının yanında 3. ülkelerden gelen öğrenci sayılarını hızla artması ülkeye yabancı para birimlerinin akışı, ülke çeşitliliği ve sürdürülebilirlik açısından önem kazanmaktadır. Dahası, 3. ülke vatandaşlarının KKTC üniversitelerini tercihinin arkasındaki sebep ise KKTC üniversitelerinin ülkenin dışa açılım kapısı olarak görülmesi ve bu üniversitelerin yurtdışı tanımlara verdiği önemler olarak gösterilebilmektedir. Ülkelere göre yabancı öğrenci dağılımları incelendiğinde, bahsi geçen öğrencilerin 130 civarında farklı ülkeden geldikleri gözlemlenebilmektedir. Genel olarak, üniversite öğrencilerinin harcamaları incelendiğinde, yapılan harcamaların %30 civarının üniversite öğretim harcına gitmekte olduğu geriye kalan harcamaların ise ülkedeki diğer sektörler katkı sağladığı bilinmektedir. Bu durumda, üniversite öğrencileri ülke içerisinde neredeyse tüm sektörler için etkili tüketici konumunda yer almaktadır. Yüz otuz civarında farklı ülkeden gelip sosyal, ekonomik ve kültürel bakımdan toplumu etkileyen bu öğrenciler eğitim hizmetleri yanında barınma, sağlık, eğlence ve ulaşım gibi konulara da harcamalar gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla, genel harcama kalemlerine bakıldığında, KKTC içinde yüksek öğretim öğrencilerinin yapmış olduğu ortalama harcamaların ülke ekonomisine katkısının %35 civarlarında olduğu ve en fazla gider kalemlerinin de öğretim ücreti dışında sırasıyla barınma, ulaşım, yeme-içme gibi harcamalara olduğu görülmektedir. (TC Yardım Heyeti Başkanlığı, 2019).

3. Alan Yazını

Günümüzde, bilgiyi üreten üniversiteler hem kuruldukları bölgelerde hem de ülke genelinde değişimin baş rolünü üstlenmiş aynı zamanda değişimden de büyük ölçüde etkilenen kurum olmuştur. Kamu ve/veya özel sektör kuruluşlarına ait olan bu kurumlar eğitim ve araştırma işlemlerinin yanında bilgiyi topluma yayarak faydaya dönüştürme ve sosyo-ekonomik gelişmelere yardımcı olarak toplumsal gelişime fayda sağlama görevini üstlenmesi beklenir hale gelmiştir. Dolayısıyla, bu beklentilerin gerçekleşip gerçekleşmediğini incelemek için çok az sayıda çalışma yapılmış ve bölgesel olarak incelenmiştir. Uluslararası literatür incelendiğinde, öğrencilerin harcama eğilimleri, tercih sebepleri, bölgesel ve kişisel ekonomik durum ve cinsiyete göre belli farklılıklar belirlemiştir. Harcama kalemlerindeki bu farklar Mardin Artuklu Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi ve Siirt Üniversitesi üzerine incelendiğinde öncelikli olan kalemin barınma üzerine olduğu tespit edilmiştir. (İş vd., 2017; Gümüş & Ekiz, 2017; Çalışkan & Demir, 2013; Akçakanat vd., 2010; Selçuk, 2012; Tösten, vd., 2016). Dicle Üniversitesi ve Çukurova Üniversitesi göz önüne alındığında ise bu üniversiteleri genellikle yakın bölgelerde ikamet eden öğrencilerin tercih etmeleri sebebiyle ilk sırada barınmaya değil de yiyecek-içecek ve ulaşım olduğu, kültürel- sportif aktivitelere ve barınmaya çok fazla harcamanın yapılmadığı gözlemlenmektedir (Tösten, vd., 2013; Mavruk vd., 2018). Barınma giderinin yanı sıra karşımıza çıkan en fazla harcama yapılan kalem, gıda kalemi olarak belirlenmektedir. Konya KTO Karatay Üniversitesi'nde öğrencilerin çoğu başka şehirlerden gelmelerine rağmen ailelerinin yanında yaşadıkları gözlemlenmiştir. Bu sayede, analize tabi öğrencilerin %24'lük oranı ile harcama kalemlerinin arasında öğrenci tüketiminde en başındaki kalem, gıda (beslenme) olarak göze çarpmaktadır (Büyükdöğün vd., 2015). Balıkesir Üniversitesi öğrencileri değerlendirildiğinde ise birinci harcama kalemi %34 ile eğlence olarak gözlemlenmiştir (Kaşlı & Serel, 2008).

Öğrencilerin harcama kalemlerini etkileyen faktörlere bakıldığında cinsiyet faktörünün de önemli farklılıklara yol açtığı saptanmaktadır. (Yaylalı, 2011; Ekinci, 2009; Çalışkan & Demir, 2013) Çalışkan & Demir, (2013) örneklem olarak belirlediği Celal Bayar Üniversitesi' öğrencilerinde gider kalemlerini incelediğinde kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla kişisel bakım ürünlerinde iki kat daha fazla harcama yaptıkları erkek öğrencilerin ise kadın öğrencilere kıyasla barınma konusunda daha fazla harcama yaptıkları gözlemlenmiştir. İş vd. (2017), Artuklu Üniversitesi temelinde yaptıkları araştırmaya göre gelirleri arasında anlamlı bir fark bulunamayan öğrencilerin harcama kalemleri incelendiğinde, barınma giderinin erkek öğrencilerde daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bunun sebebi ise erkek öğrencilerin genelde kiralık evlerde oturmak istemelerinden kaynaklı olduğu, kadın öğrencilerin ise erkeklere kıyasla devlet ve özel yurtlarda konaklamak istedikleri olarak belirtilmektedir. Selçuk (2012), Kastamonu Üniversitesinde örneklemine bakıldığında belirlenen kalemlerde harcamalar arasında bir fark olmadığı tek farkın alkol, sigara ve sportif faaliyetlerde olduğu gözlemlenmektedir. Bu harcama kaleminde kadınların harcamaları erkeklerin gerisinde kaldığı sonucuna ulaşılmaktadır. İş vd. (2017) ise çalışmalarında araştırma yapılan tüm üniversitelerin bölgedeki şehir ekonomisine katkılarından bahsetmiştir.

Diğer taraftan, çevresi ile etkileşim içerisinde bulunan üniversiteler, bölgelere sosyo-kültürel, eğitsel ve ekonomik katkılar sağlayarak gelişmeye yardımcı oldukları bilinmektedir. Bu etkileşim süreçleri doğrudan, dolaylı ve uyarılmış olmak üzere üç farklı açıdan

sınıflandırılmıştır. (Tuğcu, 2003) Üniversite çalışanları gerek akademik gerekse yönetsel aldıkları maaşlar ve bölgede yapmış oldukları harcamalarla birlikte öğrencilerin satın almış oldukları mal ve hizmet yanında öğrenci taleplerini karşılamaya yönelik gerçekleşen yatırımlar, istihdam ve gelir katkıları belirtilen katkılara örnek olarak gösterilebilmektedir (Huggins & Cooke, 1997; Atik, 1999; Ricci, 1997; Arap, 2010).

Üniversite bünyesinde istihdam edilen tam ve yarı zamanlı çalışanların, burs ödeneği alan öğrencilerin yapmış oldukları harcamalarının bölge ekonomisine olan katkıları doğrudan katkılar olarak listelenebilir iken, dolaylı katkılar ise öğrencilerin üniversite yıllarında bölge halkıyla olan etkileşimler sonucu gerçekleşen kültürel çeşitlilik, nitelikli insan gücü yetiştirilmesi, üretimin bölgedeki taleplere göre şekillenmesi olarak listelenebilmektedir (Lewis-Beck, 1990). Ek olarak, uyarılmış katkılara bakıldığında ise öğrencilerin, akademik ve idari personelin taleplerine bağlı olarak gelir, istihdam ve yatırımda meydana gelen artışlar olarak nitelendirilebilmektedir. (Tavoletti, 2007; Huggins & Cooke, 1997; Garrido-Yserte, 2010) Bu doğrultudan hareketle, yeni üniversitelerin kurulmasına olan desteğin asıl sebebinin temelde bölge kalkınmasına, genelde ise etkileşimin yurt geneline yayılmasını sağlamak olduğu bilinmektedir. Bu duruma ek olarak, bölgede üniversite kurulmasının desteklenmesi, sosyo-kültürel açıdan bölgenin gelişmesi yanında, ekonomik kalkınmanın sağlanması ile eşitsizliklerin giderilmesi ve ülke geneline yayılması amaçlanmaktadır. (Arap Kavili, 2010; Martin & Etzkowitz, 2000; Garrido-Yserte, 2010; Tavoletti, 2007; SEGE, 2011; Dalğar vd., 2009. Dolayısıyla, birçok çalışma öğrencilerin bölgede yapmış oldukları harcamaların miktarlarını rakamsal olarak değerlendirmiş ve bölge ekonomisine olan katkılarını değerlendirmiştir. Örneğin, Görkemli (2009), Selçuk Üniversitesi'nin bulunduğu ile katkılarını araştırdığı çalışmasında üniversitenin bölge ekonomisine katkısının 278 milyon TL olarak hesaplandığını belirtmiştir. Marjinal tüketim eğilimine odaklanarak hesaplanan çarpan katsayısının 3,06 olduğu bölgede harcamaların toplam etkisinin 852 milyon TL'ye ulaştığını belirtmiştir. Ekonomiye katkıları değerlendirilirken kurulmuş olan üniversitenin bölgede yaratmış olduğu toplam istihdamın 13.702 kişi olduğu belirtilmiş aynı zamanda talebe bağlı gerçekleşen istihdamın ise yaklaşık olarak 34,1 bin kişi olduğunu belirtmiştir. Dalğar vd., (2009) Burdur'da bulunan Bucak ilçesinde kurulmuş olan iki meslek yüksekokulu ve bir yüksekokulda okuyan 3.920 öğrenciden 1.000 öğrenciyi örneklem olarak belirlemiş ve yaptıkları analizler sonucunda Bucak ilçesine olan katkının 45 milyon TL civarında olduğu ve yaratılan toplam istihdamın ise yıllık 372 kişi olduğu gözlemlenmiştir. Tuğcu (2003) Nevşehir'de bulunan bir üniversite üzerine gerçekleştirdiği çalışmasında 2002-2003 eğitim öğretim yılında, üniversite kaynaklı bölgeye olan katkının 4,5 milyon TL civarında olduğu, yaratılan doğrudan ve dolaylı istihdamın ise 278 kişi olduğu bilinmektedir. Bilginoğlu vd. (2002) Kayseri'de bulunan Erciyes Üniversitesi üzerine gerçekleştirdikleri çalışmada üniversitenin bölge ekonomisine doğrudan 2,7 bin kişiye istihdam sağladığı belirtilmektedir. Başka bir araştırmaya göre, Erkekoğlu (2000), Sivas Cumhuriyet Üniversitesi üzerine gerçekleştirdiği çalışmasında 1998-1999 eğitim öğretim yılını temel almış ve belirtilen yıl itibarı ile Sivas'ta üniversite kaynaklı yaratılan istihdamın yaklaşık 5 bin kişi olduğu ve bölge ekonomisine yaklaşık olarak 15,4 milyon TL katkı sağladığı gözlemlenmiştir.

Öte yandan, Çalışkan (2010) Uşak bölgesi için gerçekleştirdiği bir çalışmada, bir öğrencinin ortalama 560 TL civarında harcamasının olduğu tespit edilmiş ve üniversiteye bağlı olan 8.291 öğrencinin harcamalarından kaynaklı bölgeye yıllık katkılarının toplamda 50

milyon TL gerçekleştiği hesaplanmıştır. Akçakanat vd., (2010) yapılan çalışmasında Isparta ekonomisine öğrenci harcamalarının katkılarının yıllık 80 milyon TL'den fazla olduğu ve kent ekonomisinin uyarılmış yatırımlarının artarak geliştiğini karşılaştırmalı detaylandırmıştır. Bununla birlikte, Ergün (2003) Afyon Kocatepe Üniversitesi Bolvadin Meslek Yüksekokulu'nu değerlendiren çalışmasında bölgeye olan katkısını yıllık olarak 3.291.075 TL'sinin öğrenci kaynaklı ve 500.000 TL'si de personel kaynaklı harcamalar olarak şekillenirken, toplam ekonomik katkının ise yaklaşık 3,8 milyon TL olduğu hesaplanmıştır. Kaşlı ve Serel'in 2008 yılında gerçekleştirdikleri çalışmada 2006-2007 eğitim yılına odaklanılmış ve Balıkesir Üniversitesi Gönen Meslek Yüksekokulu'na kayıtlı olan öğrencilerin 518,86 TL'lik aylık harcamalarının olduğu hesaplanmıştır. Toplamda öğrencilere bağlı olarak gerçekleşen katkının ise 2,3 milyon TL olduğu belirtilmiştir.

Güncel literatür değerlendirildiğinde, Koç (2019) Hitit Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmasında 2016- 2017 öğretim yılında örneklem olarak belirlediği öğrencilerin aylık ortalama harcamalarının 630 TL olduğunu belirtirken bu rakamın yıllık toplam olarak 19 milyon TL'ye ulaştığından söz edilmektedir. Dolayısıyla, yapılan çalışmada Çorum ekonomisine olan toplam öğrenci katkısının 105 milyon TL olduğu belirtilmiştir. Özkan vd., (2018) yaptıkları çalışmalarında ise, Gaziantep bölgesinde merkez kampüste eğitim alan öğrencilerin bölge ekonomisine olan katkılarının yıllık 423 milyon TL olduğu belirtilmiştir. Gümüş & Ekiz (2017) ise Kastamonu ilindeki öğrencileri değerlendirerek yaptığı çalışmasında bölge ekonomisine olan katkının yıllık 173 milyon TL olduğundan söz etmiştir. Erilli & Altuntaş (2015), Sivas Cumhuriyet Üniversitesinin personel ve öğrenci harcamalarını değerlendirerek 2014 yılı bölge ekonomisi katkılarının 549 milyon TL olduğundan söz etmişlerdir. Arslan (2014) Karatekin Üniversitesi öğrencilerini 2013 yılında aylık ortalama harcamalarının 565TL olduğu ve yıllık ekonomik katkının toplam 35,5 milyon TL ye ulaştığından söz etmiştir. Yayar & Demir (2013) Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nin Tokat ili ekonomisine olan katkısını birçok alanda detaylandırarak incelemiş ve öğrencilerin ekonomik katkılarının yıllık 112 milyon TL olduğu, personelin ise 52 milyon TL bölge ekonomisine katkı sağladığından bahsetmiştir. Bunun yanı sıra, yapılan çalışmada Tokat iline belirtilen üniversitenin yatırım katkısının 87 milyon TL olduğu belirtilmiştir. Selçuk (2012) yaptığı çalışmasında ise Atatürk Üniversitesi öğrencilerinin Erzurum iline olan ekonomik katkıları araştırılmış ve çalışmada öğrencilerin en çok barınma kalemine harcama yaptıkları vurgulanarak yılda yaklaşık 186,5 milyon TL harcama yaptıkları belirtilmiştir.

Genel olarak, çalışmalara bakıldığında üniversitelerin ekonomiye ve bölge kalkınmasına olumlu etkileri olduğu, üniversite kaynaklı taleplere bağlı olarak uyarılmış yatırımların gerçekleştiği ve istihdam yaratıldığı belirtilmektedir. Dahası, nüfusun göç ve öğrenci kaynaklı artış gösterdiği, sosyal ve kültürel aktivitelerin artarak bölgesel gelişmeyi etkiledikleri sonuçları elde edilmiştir.

4. Veri ve Yöntem

Dünyada olduğu gibi küçük bir ada ülkesi olan KKTC'de de yüksek öğretim sistemi ve üniversitelerin gelişimi hızla devam etmektedir. Bu duruma paralel olarak kurulan kampüslerin bölgelere sosyo-ekonomik ve kültürel gelişmişlik düzeyleri kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, KKTC için ilk kez yapılan bu çalışmada ekonomik göstergelerle gelişmişlik düzeyini artırıp kırılabilirliği azaltmak, kültürel çeşitliliği artırıp zenginlik olarak görülmesini

sağlamakla birlikte sosyal yaşamı geliştirmeyi amaçlayan üniversitelerin eğitim adası olma yolunda ilerleyen küçük ada ülkesi olan KKTC’ni ekonomisine olan reel etkilerini ortaya koyma maksadıyla öğrenci harcamaları analizi yapılmıştır. Araştırmadaki bulgular ışığında gerek halk gerekse yerel yönetim ve politika yapıcılara ışık tutarak ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan gelişmişliği artırmak ayrıca işletmeciler ve yatırımcıları da yönlendirerek gerekse ilginin artırılmasını sağlamak diğer bir amaç olarak belirlenmiştir.

Öte yandan, araştırmanın yapıldığı eğitim adası olma yolunda ilerleyen KKTC’de iklim koşulları, tarihi zenginliği ve doğası bakımından turizm arz olanaklarının yüksek olduğu bir ülkedir. Bu bağlamda, turistlere ve öğrencilere hitap etme odaklı ilerlemeye çalışan bir ekonomi olduğundan hizmet sektörü gelişmiş ve birçok konaklama, eğlence, yiyecek-ıçecek tesislerinin gelişmesine sebep olmuştur. Bu bilgiler ışığında, yukarıda belirtilen amaçlara bağlı olarak, Gazimağusa bölgesinde konumlandırılmış KKTC’nin ilk devlet üniversitesi olma özelliğine sahip ve kurumsallaşmış gelişen üniversitesi konumundaki Doğu Akdeniz Üniversitesi öğrencileri örneklem olarak seçilmiştir. Bu araştırmada 15,381 kayıtlı öğrenciye sahip DAÜ’nden örneklem olarak 524 öğrenciye ulaşılmış ve analize dahil edilmiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak standart veriler elde etmek ve detaylı analiz edebilme kolaylığı nedeniyle anket yöntemi kullanılmıştır. Ankette kullanılmak üzere 23 soruluk anket geliştirilmiştir. Harcama miktarları soruları, bölge ekonomisine katkılarının detaylı incelenmesi sebebiyle açık uçlu sorular olarak sorulmuştur. Anketin anlaşılır olup olmadığı yapılan ön testlerle değerlendirilmiş ve sorulara netlik kazandırılmıştır. Sorulan tüm sorular Doğu Akdeniz Üniversitesi İşletme ve Ekonomi Fakültesi Etik Alt Kurulu’nun 03.03.2020 tarih ve 2020/01 sayılı toplantısında incelenmiş ve etik değerlere aykırı bir tutum olmadığına oy birliği ile kanaat getirilmiştir. DAÜ Etik Kurulu Başkanlığı’nca ETK00-2020-0097 numaralı kararla etik değerlere aykırı bir durumun olmadığı onaylanmıştır. Bu doğrultuda, toplanan veriler analiz edilmek üzere Excel ve SPSS 20 programları kullanılmış ve çalışmanın amacına uygun olarak istatistiksel işlemler yapılarak doğru sonuçlar elde edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada sorulan soruların güvenilirliğini analiz etmek için Cronbach Alpha testi uygulanmış ve 0,731 olarak hesaplanmıştır. Katsayı detaylandırıldığında ise güven derecesinin yüksek olduğu sonucu elde edilmiş ve hata payı derecesi 0,05 olarak belirlenmiştir. Son olarak kadın ve erkek öğrencilerin harcama kalemleri ve demografik yapıları incenmiş ve rakamsal farklılıkların yanında istatistiksel açıdan farklılığın olup olmadığı Ki-Kare testi yöntemiyle analiz edilmiştir.

Yapılan bu çalışma literatüre katkılar sağlamayı amaçlamaktadır. Birinci katkı, eğitim adası olma yolunda ilerleyen KKTC’de okuyan öğrencilerin genel bilgilerine ait detaylar yanında, tüketim harcama profilleri, ekonomiye katkıları ve öğrencilerin algılarına ait bulgular ilk kez detaylandırılmaktadır. İkinci olarak, öğrenci profillerinin bölgede yaratmış oldukları yatırım, dolayısıyla kalkınma hareketleri, göç ve istihdam olanakları gözlemlenerek değerlendirilmiştir. Son olarak, yapılan harcamaların kadın-erkek öğrenciler arasındaki farklılıklar istatistiki açıdan değerlendirilerek kanıtlar sunulmaya çalışılmıştır.

5. Bulgular

Çalışmanın bu kısmında, araştırma sırasında toplanan verilerden elde edilen öğrencilerin genel özelliklerine ait bilgilerin yanında, tüketim harcamaları profilleri ekonomiye katkıları ve öğrencilerin algılarına ait bulgular sunulmaktadır. Üniversitelerin kalifiye eleman yetiştirmeleri, lider ve girişimci sınıflarını artırma üzerindeki etkileri, fırsat eşitliği yaratma, sosyalleşmeyi

artırma ve gelir dağılımı üzerindeki etkileri yadsınamaz. Bu durumda, üniversitelerin zamanla büyümeleri, öğrenci sayılarının yanında öğretim elemanlarını sayılarının hızla artışı buldukları bölgeye yerel gelişmeler sağlamış ve nüfus miktarı, demografik yapısı ve göç alım hızında önemli değişimlere sebep olmuştur. Üniversiteler, sadece nüfus artışı ve demografik yapıda değişiklik yaratmamış aynı zamanda sağladığı iş imkanları dolayısıyla istihdam yaratılmış ve istihdam edilen kişilerin yapmış oldukları harcamalarla bölgeye ekonomik katkılar sağlanmıştır. Bir liman ve turizm kenti olan Gazimağusa bölgesi, Doğu Akdeniz Üniversitesi'nin kuruluşunun ardından büyük değişimler ve belirgin gelişmeler yaşamış ve olumlu yönde etkilenmiştir. Üniversitenin kurulduğu yıllarda Gazimağusa nüfusu değerlendirildiğinde bölge nüfusu 10 yıllık süre içerisinde %50'den fazla artış göstermiş ve bu artışta öğrencilerin önemli payı olduğu belirtilmiştir (DPO,2019). Genel olarak, Doğu Akdeniz Üniversitesi öğrenci nüfusuna bakıldığında 1988-1989 öğretim yılında öğrenci sayıları 2.279 olarak kayıtlara geçerken, 2019-20 öğretim yılında bu rakam 15.381 olarak gerçekleşmiştir. Bu rakamların büyük bir çoğunluğunu T.C. vatandaşı öğrencilerden oluştururken 3. ülke vatandaşlarının oranı da artan miktarda gerçekleşmektedir. Bunun en büyük nedeni ise Doğu Akdeniz Üniversitesi'nin Avrupa Üniversiteler Birliğine üye olması ve birçok Amerikan üniversiteleri ile anlaşmalarının bulunmasıdır. Dolayısıyla, Gazimağusa nüfusunun artışında ve şehirleşmesinde üniversitenin olumlu etkileri olduğu kolayca anlaşılmaktadır. Artan 3. Ülke öğrencilerinin sayısının yaratmış olduğu kültürel zenginlik şehrin farklı bir sosyal yapıya sahip olmasına, çehresinin gelişmesi ve değişmesine ayrıca ekonomisinin yeniden şekillenerek hizmet odaklı sektörlerin ortaya çıkmasına imkân tanımıştır. Özellikle üniversite çevresinde öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kurulan kafeterya, eğlence, kırtasiye gibi mekanların artış göstermesi dikkat çeken diğer bir ekonomik unsurdur. Ancak olumlu olarak görülen bu unsurların şehrin içinde gelişigüzel ve düzensiz olarak yerleştirilmesi liman kenti olan ve turizme hitap etmeyi amaçlayan bölgenin çehresini olumsuz yönde etkilemektedir. Bölgenin şehirleşmesi ve sosyo-kültürel gelişmeler üzerindeki etkileri gözle görülür olan öğrencilerden ekonomiye olan etkilerinin araştırılması için örneklem olarak belirlenen öğrencilerin genel özellikleri Tablo 1'de detaylı olarak verilmektedir. Tablo 1'den anlaşılacağı üzere cinsiyet bakımından kadın öğrenciler daha yoğunlukta ankete katılmış ve yaş itibarıyla 15- 25 yaş aralığı üzerinde yoğunlaşmıştır. Ağırlıklı olarak, lisans öğrencileri ile yapılan bu çalışmada çoğunluklu katılımın sosyal bilimler alanından öğrenim gördüğü göze çarpmaktadır. Sosyal bilimlerden katılan öğrenciler toplam örneklem %47,33'ünü oluştururken, sırasıyla %26,15 ve %19,08'lik payla Eğitim ve Sağlık bilimleri öğrencilerinden katılımlar gözlemlenmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların Genel Özellikleri

Cinsiyet	n	%	Bilim Alanı	n	%
Kadın	280	53,44	Eğitim	137	26,15
Erkek	244	46,56	Fen	29	5,53
Toplam	524	100	Sağlık	100	19,08
Yaş	n	%	Sosyal	248	47,33
15-20	171	32,63	Teknik	10	1,91
21-25	275	52,48	Toplam	524	100,00
26-30	78	14,89	Eğitim Durumu	n	%
Toplam	524	100	Ön lisans	41	7,82
Gelinen Bölge	n	%	Lisans	391	74,62
Akdeniz	82	15,65	Lisansüstü	92	17,56
Doğu Anadolu	27	5,15	Toplam	524	100
Ege	51	9,73	Barınma Yeri	n	%
Güneydoğu Anadolu	35	6,68	Aile	201	38,36
İç Anadolu	36	6,87	Akraba Yanında	10	1,91
Karadeniz	11	2,10	Devlet Yurdu	51	9,73
KKTC	196	37,40	Kiralık Ev	149	28,44
Marmara	64	12,21	Otel-Pansiyon	11	2,10
Yurtdışı	22	4,20	Özel Yurt	102	19,47
Toplam	524	100,00	Toplam	524	100,00

Diğer yandan, öğrencilerin barınma özelliklerine ilişkin bulgulara bakıldığında öğrencilerin %37,4'ü KKTC'de yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı öğrenciler olup aile yanında kaldıkları anlaşılmaktadır. Öğrencilerin yaklaşık %1'lik oranı ise aileleri ile birlikte KKTC'ye okumaya gelmiş oldukları gözlemlenmiştir. Yapılan araştırmada, öğrencilerin %15,65'lik oranla ağırlıklı olarak Akdeniz bölgesinden geldiği ve Marmara bölgesi ile Ege bölgesinden gelen öğrencilerin de DAÜ'yü tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerden %4,20'lik kısmın yurtdışında yaşadığı ve 3. Ülke vatandaşı olduğu gözlemlenmiştir. Dahası, ağırlıklı olarak Akdeniz, Ege ve Marmara bölgelerinden gelen öğrencilerin %28,44 oranındaki büyük bir kısmı eşyalı ve kiralık olan evlerde kalmayı tercih ederken geriye kalan öğrencilerin %20'ye yakın oranı özel yurtları tercih etmektedir. Bu durumu, %10'a yakın bir oranla devlet yurtlarında kalan öğrenciler takip etmektedir.

Öğrencilerin DAÜ'yü tercih etme nedenlerine ilişkin sorulan sorulardan elde edilen cevaplara bakıldığında, Tablo 2'de de görüldüğü üzere öğrencilerin yaklaşık olarak %47'sinin DAÜ'yü eğitim kalitesine bağlı olarak tercih ettiği anlaşılmaktadır. Bu oranı, %14,7 ile diğer sebepler ve %12,6'lık oranla giriş puanının takip ettiği gözlemlenmektedir.

Tablo 2: Tercih Etme Nedeni ve Tavsiye Etme Durumu

Tercih Etme Nedeni	n	%
Diğer	77	14,69
Eğitim Kalitesi	246	46,95
Memleketime Yakın	61	11,64
Pahalı Olmaması	12	2,29
Puanı	66	12,60
Sakin bir şehir	14	2,67
Sosyal İmkanları	13	2,48
Tavsiye	35	6,68
Toplam	524	100
Tavsiye Etme	n	%
Kesinlikle Tavsiye Etmem	7	1,34
Tavsiye Etmem	27	5,15
Kararsızım	108	20,61
Tavsiye Ederim	275	52,48
Kesinlikle Tavsiye Ederim	107	20,42
Toplam	524	100

Gerçekleştirilen sınav ile seçme sistemine bağlı üniversite girişlerde zorunluluk sonucu herhangi bir üniversiteye girme durumlarına bağlı olarak kayıt yaptıran öğrencilerin üniversitelerle yaşadıkları sorunlar ve motivasyon eksiklikleri yadsınamaz bir gerçektir. Dolayısıyla bu durumun detaylandırılması için öğrencilere üniversiteyi tavsiye edip etmeyecekleri sorusu yönlendirilmiştir. Bunun üzerine, araştırmaya katılan öğrencilerin %20,61'i kararsızlığını belirtirken, %20,42'lik oranı ise kesinlikle tavsiye edebileceklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte, DAÜ'nün sağladığı imkanlar çerçevesinde öğrencilerin %52,58'lik oranı üniversiteyi tavsiye edeceklerini ifade etmişlerdir. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin, eğitim adası olma yolunda çabalayan KKTC'de öğrencilere yönelik olarak yapılan hizmetlerin maliyetlerini derecelendirmeleri istenmiştir. Bu bağlamda, yaşam maliyetleri göz önünde bulundurulduğunda, bu maliyetlerin yaklaşık olarak %73'lük oranla yüksek olduğu görüşü ifade edilmiştir. Öğrencilerin yaşam maliyetlerini "normal" düzeyde bulanların oranı %24 seviyelerinde iken "yüksek" ve "çok yüksek" bulanların oranı ise sırasıyla %47,14 ve %22,52 olarak ifade edilebilmektedir. Bu bilgi ışığında, detaylara bakıldığında barınma maliyetlerinin ve yeme-içme maliyetlerinin de aynı doğrultuda ifade edildiği söylenebilmektedir. KKTC'de barınma fiyatları %80'e yakın oranla yüksek ya da çok yüksek olduğuna ilişkin algılar gözlemlenmiştir. Yiyecek- içecek maliyetlerine bakıldığında ise öğrenciler bu fiyatları da pahalı bulmuş ve yaklaşık olarak %82'lik payla bu fiyatların pahalı olduğu görüşü savunulmuştur. Dolayısıyla, araştırmaya katılan 524 öğrencinin KKTC'de öğrenci olmanın maliyetlerinin yüksek olduğu konusunda düşünce birliği içerisinde oldukları söylenebilmektedir.

Tablo 3: Öğrencilerin Yaşam, Barınma ve Yeme-İçme Maliyeti Hakkında Görüşleri

Derece	Yaşam Maliyeti		Barınma Maliyeti		Yiyecek-İçecek Maliyeti	
	n	%	n	%	n	%
Çok Düşük	3	0,57	3	0,57	3	0,57
Düşük	16	3,05	4	0,76	0	0,00
Normal	126	24,05	101	19,27	95	18,13
Yüksek	261	49,81	247	47,14	268	51,15
Çok Yüksek	118	22,52	169	32,25	158	30,15
Toplam	524	100	524	100	524	100

Barınma maliyetlerinin “yüksek” ya da “çok yüksek” olarak ifade edilmesi kiralık ev veya özel yurt tercihinde olan öğrencilerin talebine karşılık ev sahiplerinin yüksek gelir beklentisi içerisinde girmesinin etkisinin olduğu varsayımlar arasında gösterilebilmektedir. Diğer yandan, Gazimağusa bölgesinde yap-işlet-devret modellemesiyle yeni inşa edilen yurtların sahiplerinin maliyetlerini kısa sürede azaltma istekleri, yüksek gelir beklentileri de ev kiralarının ucuzlatılmasının önüne geçmektedir. Bu yüzden, özel evde kalma taleplerinin çok olması fiyatların artışı da beraberinde getirmektedir.

Öğrencilerin harcama kalemleri rakamsal olarak detaylandırılmak istenildiğinde açık uçlu sorularla bilgiler toplanmaya çalışılmıştır. Araştırmaya katılan 524 öğrencinin 2018-2019 öğretim yılında belirtilen kalemlere ne kadar harcama yaptıkları ve bölgeye ne kadar katkı sağladıklarına ilişkin detaylara ulaşılmaya çalışılmıştır. Tablo 4’te rakamsal olarak öğrencilerin 2018-2019 öğretim yılındaki aylık harcama dağılımlarının detayları belirtilmektedir.

Tablo 4: Cinsiyete Göre Harcamalar (TL)

Aylık Harcama Kalemleri	n	Maksimum	Toplam	Ortalama	%	
Erkek	Barınma Harcaması	244	3.000,00	210.900,00	864,34	18,33
	Yeme-İçme Harcaması	244	8.000,00	336.853,00	1.380,55	29,28
	Eğitim Araç-Gereçlerine Harcama	244	2.000,00	47.553,00	194,89	4,13
	Giyecek Harcaması	244	1.500,00	79.420,00	325,49	6,90
	Telefon (sabit/GSM) Harcamaları	244	1.000,00	41.540,00	170,25	3,61
	Enerji (elektrik, su, doğalgaz vb.) Harcamaları	244	4.200,00	99.020,00	405,82	8,61
	Sportif Aktivitelere Yönelik Harcamalar	244	2.400,00	63.606,00	260,68	5,53
	Kültürel Aktivitelere (sinema, Tiyatro vb.) Yönelik Harcamalar	244	2.134,00	78.464,00	321,57	6,82
	Ulaşım Harcamaları	244	4.000,00	192.934,00	790,71	16,77
Kadın	Barınma Harcaması	280	3.695,00	245.765,00	877,73	19,74
	Yeme-İçme Harcaması	280	8.000,00	373.366,00	1.333,45	29,99
	Eğitim Araç-Gereçlerine Harcama	280	3.500,00	79.700,00	284,64	6,40
	Giyecek Harcaması	280	2.000,00	91.520,00	326,86	7,35
	Telefon (sabit/GSM) Harcamaları	280	3.000,00	49.015,00	175,05	3,94
	Enerji (elektrik, su, doğalgaz vb.) Harcamaları	280	4.500,00	110.575,50	394,91	8,88
	Sportif Aktivitelere Yönelik Harcamalar	280	2.000,00	28.930,00	103,32	2,32
	Kültürel Aktivitelere (sinema, tiyatro vb.) Yönelik Harcamalar	280	2.500,00	69.905,00	249,66	5,61
	Ulaşım Harcamaları	280	5.000,00	196.206,00	700,74	15,76

Tablo 4'te görüldüğü üzere literatüre paralel olarak çeşitli harcama kalemleri belirlenmiş ve öğrencilerin bu kalemlere aylık olarak yapmış oldukları harcamalar cinsiyet ayrıştırılması ile incelenmiştir. Detaylara bakıldığında ise, 2018-2019 yılında gerçekleştirilen harcama kalemlerine rakamsal olarak kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha fazla para harcadığı gözlemlenmiştir. Araştırmaya katılmış olan 244 erkek öğrencinin KKTC genelinde aylık olarak yapmış oldukları toplam harcama 1.150.290,00 TL iken, 280

kadın öğrencinin bu kalemlere yapmış olduğu toplam harcama ise 1.244.982,50 TL olarak ölçülmüştür. Diğer yandan, erkek öğrenciler ile kadın öğrencilerin harcama kalemlerinde ortak davranış sergiledikleri ve en çok giderin yeme-içme kalemine olduğu gözlemlenmiştir. Yapılan harcamalarda, yeme-içme kalemine ek olarak harcama kalemlerinde ikinci sırayı her iki grup için de barınma kalemi alırken üçüncü en fazla harcamanın ulaşım kalemine yapıldığı tespit edilmiştir. Oransal olarak erkek öğrenciler harcamalarının %29,28'lik kısmını yeme-içme kalemine yaparken kadın öğrencilerde bu oran %30 civarındadır. Genellikle özel yurtlarda veya çeşitli nedenlerle evlerde yalnız kalmayı tercih eden kadın öğrenciler barınma kalemine %19,74'lük bir oran ayırmışken, erkek öğrencilerde bu oran %18,33 seviyelerindedir. Üçüncü en yüksek kalem olan ulaşım bakıldığında ise erkek öğrencilerin daha fazla dışa açık ve sosyal yapılarının olmasından dolayı ada geneline yapmış oldukları ziyaret dolayısıyla bu kaleme kadın öğrencilere kıyasla daha fazla pay ayırdıkları ve bu oranların arasındaki farkın ise %1'lik bir oran olduğu hesaplanmıştır. Belirtilen bu üç harcama kalemine ek olarak erkek öğrenciler toplamda yapmış oldukları harcamaların yaklaşık %9'luk kısmını elektrik ve su gibi enerji giderlerine harcarken %7 ile %8 arasında giyim kalemine harcamalarını gerçekleştirmektedir.

Diğer yandan kültürel aktiviteler, sportif aktiviteler ve eğitim araç-gereçleri gibi harcama kalemleri incelendiğinde kadın ve erkek öğrencilerin harcama oranları arasındaki fark dikkat çekicidir. Bu bağlamda, belirtilen iki grup arasında istatistiksel açıdan harcama kalemlerinde farklılıkların olup olmadığı yapılan Ki-kare testi ile analiz edilmiştir. Analizde kullanılan hipotez

H2: Kadın ve erkek öğrenciler arasında ....harcama kaleminde farklılık vardır olarak her bir harcama kalemi için ayrı ayrı şekillendirilip test edilmiştir.

Analiz sonuçları değerlendirildiğinde, harcama kalemleri rakamsal olarak farklılık gösterse de kültürel aktivite harcamaları, sportif aktivite harcamaları ve eğitim araç-gereçleri harcamaları ($p < 0,05$) dışında kalan kalemlerde istatistiksel açıdan bir farklılık gözlemlenmemiştir ($p > 0,05$). Dolayısıyla, belirtilen bu üç kalem dışında kalan kalemlerde öğrenciler aynı yönlü davranışları sergilemektedirler.

KKTC'nin doğusunda konumlandırılmış olan ve adadaki en köklü üniversite olan DAÜ'nün örneklem olarak seçilmiş 524 öğrencisinin yapmış oldukları harcamalar incelendiğinde aylık olarak ada genelinde ekonomiye toplamda 2,4 milyon TL katkı sağladıkları ifade edilebilir. Öğrencilerin şehre olan ekonomik katkıyı hesaplamak aşağıdaki formülle hesaplamak mümkündür.

$$\alpha = \delta * \varphi \quad (1)$$

Denklemdaki δ örneklem olarak seçilen öğrencilerin ortalama harcamalarını ifade ederken, φ Gazimağusa ilçesinde yer alan toplam kayıtlı DAÜ öğrencilerini ifade etmektedir. Bu denklem yardımıyla toplam öğrenci harcamaları elde edilebilmektedir. Dolayısıyla DAÜ'de 2018-2019 yılında kayıtlı öğrencilerin Gazimağusa ekonomisine, $9160 * 15381 = 140,900,111.46$ TL'lik yıllık katkısı olduğu hesaplanabilmektedir. Öğrencilerin, kayıt yaptıramayıp ülkelerine geri dönmeyen, yaz okuluna kalan ve tatillerde ailesini de adaya tatil amaçlı getiren kısmında artan harcamalar söz konusu olabilmektedir. Böylelikle hesaplanan ekonomik katkının daha fazla olacağı düşünülmektedir.

Daha önce de bahsedildiği gibi, üniversitelerin konumlandırıldığı ücra veya gelişmemiş bölgeler zamanla üniversitenin öğrenci sayısının artmasıyla birlikte etkileşimden kaynaklı sosyo-ekonomik açıdan gelişim gösterebilmektedir. Genellikle üniversiteler şehirleşme için birçok ülkede araç olarak kullanılmıştır. Dolayısıyla geçmiş literatür incelendiğinde, üniversitelerin kurulmasını izleyen yıllarda, bölgenin nüfuslarındaki değişimler, yaş yapısındaki değişimler ve göç verileri çarpıcı değişiklikler göstermektedir. Bunun yanında, değişimler sadece nüfus ve kültürel etkileşimlerle sınırlı kalmamakta aynı zamanda dolaylı veya doğrudan yaratılan etkilerle ekonomik gelişimler de gözlemlenebilmektedir. Bölgede öğrenciye yönelik kurulan küçük veya orta büyüklükteki işletmelerin hizmet vermesi ile yaratılan istihdam artışı buna örnek gösterilebilmektedir. KKTC Devlet Planlama Örgütü istatistiklerine bakıldığında üniversitenin kurulduğu yılda 19.717 olan Gazimağusa ilçesinin nüfusu DAÜ'nün öğrenci sayısının büyümesi, almış olduğu göç ve dolaylı veya doğrudan yarattığı istihdam sayesinde nüfusunu 10 yıl içerisinde %50'ye yakın oranında artırarak 27.637'ye çıkarmıştır. 1996 ve 2006 nüfus sayımları karşılaştırıldığında ise bölgenin nüfus artış hızı yıllık %2,4 olarak artış göstermekte ve 2006 yılında 35.381 kişiye ulaşmıştır. Son olarak yapılan 2011 nüfus sayımında ise Gazimağusa bölgesi nüfusu 40.920 ye yükselmiştir. Bölge mahalleri nüfus artış hızları detaylandırıldığında, nüfus artış hızı en yüksek olan mahalle %9,8'lik oranla Tuzla mahallesi olarak gözlemlenmektedir. Tuzla mahallesini sırasıyla %5,7, %4,4 ve %4,2'lik oranla Karakol, Sakarya ve Dumlupınar mahalleleri izlemektedir. Bu alanlardaki nüfus artış hızının bu kadar yüksek olmasının sebebi üniversiteye yakınlıkları ve taşınmaz mal mülkiyeti açısından daha az problemlili bölgeler olmaları olarak ifade edilebilir. Göç unsuru ve bölgesel kalkınmayı daha detaylı incelemek amacıyla Gayrimenkul satışlarındaki duruma bakıldığında ise, 2015-2017 yıllarında konut satışlarının 5.195 adet olduğu ve 4.437 adet arazi satışı gerçekleştiği görülmektedir. Bu konutların 35'iticiarı 7'si ise okul ve yurtlar olarak belirtilmektedir. Dolayısıyla, üniversitenin varlığı gerek yaratılan istihdamlarla gerekse bölgeye olan para akışı ve göçle bölgenin kalkınmasına pozitif etkisi olduğu söylenilebilmektedir. Uzun zamandır yapılmayan nüfus sayımı ile güncel verilere ulaşılammakta fakat nüfus artışının yanında bölgenin gözle görülür şekilde sosyo-ekonomik gelişim trendinin devam ettiği söylenebilmektedir. Diğer yandan, güncel veriler değerlendirildiğinde Gazimağusa bölgesinde yaratılan istihdam 2014 yılında 22.186 kişi iken 2019 yılında 32.855 kişiye ulaşmıştır. Bu durum, DAÜ'nün bölgeye ve bölge halkına olan katkılarının göstergesi olarak ifade edilebilmektedir. Ancak, hızla artan öğrenci sayıları ve göçten kaynaklı nüfus sayılarındaki değişimler yanında anlık ihtiyaçları karşılanmasına yönelik yapılan dükkân, restoran, kafe, bar ve disko gibi kullanımların düzensiz ve gelişigüzel olarak yayılması kentleşme kullanım alanı olarak benimsenmiş park, bahçe ve spor alanlarının düşünülmemesi çeşitli sorunları da beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla, plansız ve düzensiz olarak gerçekleşen yapılanma küçük bir şehir olan Gazimağusa ilçesinin ulaşım, otopark gibi sorunlarla karşı karşıya kalmasına sebep olmuştur. Diğer yandan, ülke nüfusunun %24'üne sahip olan Gazimağusa ilçesinin yaratılan istihdamların hizmet sektörü odaklı olduğu ve çalışan nüfusun 2018 verilerine dayanarak %80,5'inin hizmet sektöründe istihdam edildiğini söylemek mümkündür ki bu istihdam yaratılmasında ülkedeki üniversite payının %18'ine sahip olan DAÜ'nün rolü büyüktür.

6. Sonuç ve Öneriler

Kıbrıs'ın 1974 öncesi liman ve turizm bölgesi olan Gazimağusa, 1979 yılında DAÜ'nün kurulmasıyla yeni bir çehre edinmeye başlamış ve artan hızda kendini sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan zenginleştirmeyi başarmıştır. DAÜ'de öğrenim gören öğrencilerin öğrenim süreleri boyunca çeşitli kalemlere yapmış oldukları harcamaların ilçenin kentleşme sürecine olumlu etkilerinin olduğu aşıkardır. Bu etkiler genellikle dolaylı veya dolaysız olarak sosyal, kültürel ve ekonomik etkiler olarak gerçekleşmektedir. Sadece sayısal bir ölçüt olan öğrenci sayısı, niteliksel verimlilikle doğrudan ve eş zamanlı olarak gelişim gösteremeyebilir. Fakat, kentin ekonomik yapısı düşünüldüğünde, önemli oranda kent nüfusunu artıran öğrenci sayıları ekonomik kalkınmayı sağlayan bir unsur olarak benimsenmektedir. Üniversite öğrencilerinden seçilen örneklemelerden yola çıkılarak yapılan araştırmalarda, öğrenci harcamalarının sosyo-ekonomik açıdan yerel ekonomiye genellikle olumlu etkileri incelenmiş olmasına ve belli rakamlarla bunun kanıtlanmasına rağmen, sempozyum, kongre, konferans, panel, öğrenci aile/arkadaş ziyaretleri gibi gözlemlenemeyen ve/veya birçok analize dahil edilemeyen faktörlerle üniversitelerin bölge ekonomilerini görünenden daha fazla etkiledikleri söylenebilmektedir.

Dolayısıyla, literatür de incelendiğinde kentleşme sürecinde üniversitelerin birçok kırsal bölgenin kalkınmasına ve kentleşmesinde araç olarak kullanıldığından bahsetmek mümkündür. Ancak, anlık ihtiyaçları karşılama ve fırsatları yakalama arzusuyla hareket eden girişimciler, üniversitenin kentleşmeyi olumlu etkilemesinin yanında, çarpık ve özensiz kentleşmeye sebep olmakta, kentlerin en temel ihtiyaçlarından olan sosyalleşme/çocuk parkları, ulaşım, bahçe ve spor alanlarının oluşturulamamasını sağlamaktadırlar.

Yapılan bu çalışmada, 15.381 öğrenci nüfuslu en köklü devlet üniversitesi olan DAÜ'nden seçilmiş 524 kişilik örneklemle üniversite adası olma vizyonu ile ilerleyen KKTC'de üniversitelerin kuruldukları bölgelerdeki ekonomik etkileri detaylandırılarak araştırılmaya çalışılmıştır. Bu durumda, seçilen köklü ve kurumsallaşmış üniversite olan DAÜ'nün Gazimağusa bölgesi temelinde KKTC'ye olan ekonomik katkıları araştırılmıştır. Örneklem olarak seçilen 524 üniversite öğrencisinin adaya yapmış oldukları katkılar hesaplanmaya ve detaylandırılmaya çalışılırken çeşitli harcama kalemleri detayları daha iyi yakalayabilmek adına açık uçlu sorularla ayrıntılandırılmaktadır. Kadın öğrenci yoğunluklu yapılan bu çalışmada önlisans ve lisans öğrencilerinin katılımı oldukça fazladır. Sınav sistemiyle girişlerin olduğu üniversitelerde, zorunlu seçim sonucunda öğrencilerin motivasyon eksikliğinden kaynaklı üniversiteye bağlılık seviyeleri de araştırılan bu çalışmada öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun eğitim kalitesinden kaynaklı DAÜ'yü seçtiği ve diğer öğrencilere de tavsiye edeceği sonucuna varılmıştır. Fakat, eğitim masraflarına bakıldığında eğitim-öğretim yılı için ödenen tutarın yüksek olduğu ifade edilmektedir.

Harcama kalemleri gözlemlendiğinde, örneklem olarak seçilmiş 524 öğrencinin toplamda ada ekonomisine aylık yaklaşık olarak 2,4 milyon TL katkı sağladığı bilinmektedir. Seçilmiş öğrencilerin harcamalar yönünden genellikle aynı davranışları sergilediği ve yeme-içme, barınma ve ulaşım en çok para harcadıkları görülmektedir. Rakamsal olarak farklılık gösteren fakat sıralamada pek fark olmayan bu harcama kalemleri istatistiki açıdan değerlendirildiğinde kadın öğrenciler ile erkek öğrencilerin harcama kalemleri arasında spor, kültür ve eğitim araç gereçlerine yapılan harcamalar dışında istatistiksel olarak bir farklılık gözlemlenememiştir. Diğer yandan gerek göç gerekse öğrenci sayılarındaki artıştan kaynaklı bölgede nüfus artması ve yeni çehrenin oluşması hız kesmeden devam etmektedir. Yapılan

nüfus sayımlarında DAÜ'nün kurulduğu yıldan bu yana hızla artan göç ve nüfus artış hızları şehrin kentleşmesine ve ülkenin ekonomisine katkılar sağlamaktadır. Örneğin, güncel veriler değerlendirildiğinde Gazimağusa bölgesinde yaratılan istihdam 2014 yılında 22.186 kişi iken 2019 yılında 32.855 kişiye ulaşmıştır. Bu durum, DAÜ'nün bölgeye ve bölge halkına olan katkılarının göstergesi olarak ifade edilebilmektedir.

Bu durum, eğitim adası olmaya yolunda ilerleyen KKTC'de, 15.381 öğrenci nüfuslu DAÜ ve diğer aktif üniversiteler de düşünüldüğünde toplamda 103.748 öğrencinin varlığı ve yapmış oldukları harcamalar hesaplandığında ülke ekonomisinin lokomotif sektörü konumunda olduğu yadsınamaz bir gerçektir.

Bu araştırmanın sonuçları, üniversite öğrencilerine yönelik olarak yapılacak yeni girişimlere kılavuz niteliğindedir. Dolayısıyla, yatırımcıların üniversite öğrencilerinin davranışlarını detaylı incelemeleri, öğrencileri şehre bağlayacak yatırımları gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Bu durum, öğrencilerin finansal olarak desteklenmesine yardımcı olacak staj imkanlarının tanınmasını, nitelikli işgücünün gelişmesini, öğrenci harcamalarının artırılarak ve çarpan etkisi yaratılarak bölge ekonomisine katkı sağlamaları gerçekleştirilebilir.

Sonuç olarak, literatürde de bahsedildiği gibi üniversitelerin bölgelerin gerek ekonomik gerek sosyal ve kültürel gelişmişlik düzeylerine katkı sağladığı ve bu süreçte önemli roller üstlendiği ifade edilebilir. Bu durumda, üniversite öğrencilerine yönelik öğrencileri motive edici ve şehre bağlayıcı yatırımlar yaparak öğrencilerin beklentilerini karşılamak akıllıca olacaktır. Dahası, öğrencilere yaratılacak olan staj imkanları ile hem nitelikli işgücü yetiştirilmesi hem de yatırım ve harcamaların artması ile ekonominin güçlenmesi sağlanacaktır. Bu konuda, üniversitelerin daha nitelikli ve gelişmiş yapıya kavuşmaları için yerel yönetimlere ve bölge halkına önemli görevler düşmektedir. Öğrencilere yönelik yapılacak olan hizmetlerde yaratılan çeşitlilik öğrenciyi bölgeye daha çok bağlayacak ve bölgenin kısa zamanda kalkınmasını sağlayacaktır. Yerel yönetimlerin, üniversiteye yönelik yapacağı altyapı destekleri, öğrencilere yönelik sosyal-kültürel faaliyetler, sportif faaliyetler ve en önemlisi ulaşım hizmetleri bağlılığın artırılması konusunda destek niteliğindedir. Kısaca, sosyal transfer harcamaları olarak betimlenen üniversite öğrencilerine yönelik yapılan direkt ve/veya dolaylı yardımlar beşerî sermayeye doğrudan ve bölge ekonomisine ise dolaylı bir şekilde katkı yapmaktadır.

Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan eder.

Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Akçakanat, T., Çarıkcı, İ. & Dulupçu, M. A. (2010). Üniversite öğrencilerinin buldukları il merkezine ekonomik katkıları ve harcama eğilimleri: Isparta 2003-2009 yılları örneği. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 165-178.
- Arap, K. S. (2010). Türkiye yeni üniversitelerine kavuşurken: Türkiye'de yeni üniversiteler ve kuruluş gerekçeleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(01), 1-29.

- Arslan, H. (2014). Çankırı Karatekin Üniversitesi'nin kente ekonomik katkısı ve öğrenci harcamalarının farklı değişkenler açısından analizi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 114-127.
- Atik, H. (1999). The characteristics of the information economy. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 120-140.
- Bilginoğlu, M. A., Atik, H., Türker, O., Pamuk, Y. & Düzgün, R. (2002). Erciyes Üniversitesi'nin Kayseri ilinin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısına etkileri. *Kayseri: Erciyes Üniversitesi*.
- Brock, W. A. (1980). *Asset pricing in an economy with production: A "selective" survey of recent work on asset-pricing models*. Boston: Springer.
- Büyükođan, B., Afşar, B. & Gedik, H. (2015). Üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri şehire ekonomik katkıları: KTO Karatay Üniversitesi örneği, *The Journal of Academic Social Science*, 15, 161-174.
- Cicioğlu, H. (1983). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16(2), 209-224.
- Çalışkan, Ş. & Demir, F. (2013). Celal Bayar Üniversitesi Köprübaşı Meslek Yüksek Okulu öğrenci harcamalarının bileşimi ve ilçe ekonomisindeki yeri. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3), 357-371.
- Dalğar, H., Tunç, H. & Kaya, M. (2009). Bölgesel kalkınmada yükseköğretim kurumlarının rolü ve bucak örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 39-50.
- Devlet Planlama Örgütü. (2019). *KKTC Devlet Planlama Örgütü*. Erişim Tarihi: 30.08.2020), www.devplan.org
- Ekinci, C. E. (2009). Türkiye'de yükseköğretimde öğrenci harcama ve maliyetleri. *Eğitim ve Bilim*, 34(154), 120-133.
- Ergün, E. (2003). Bolvadin Meslek Yüksekokulu'nun Bolvadin'in sosyo-kültürel yapısına ve ekonomisine katkıları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 1, 63-78.
- Erilli, N. A. & Altuntaş, C. (2015). Cumhuriyet Üniversitesi'nin Sivas ili ekonomisine katkısı. *İktisadi Yenilik Dergisi*, 3(1), 11-21.
- Erkekoğlu, H. (2000). Bölge üniversitelerinin yerel ekonomiye katkıları: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi örneği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (16), 211-229.
- Garrido-Yserte, R. & Gallo-Rivera, M. T. (2010). The impact of the university upon local economy: Three methods to estimate demand-side effects. *The Annals of Regional Science*, 44(1), 39.
- Görkemli, H. N. (2009). Selçuk Üniversitesi'nin Konya kent ekonomisine etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22), 169-186.
- Gümüş, N. & Ekiz, N. (2017). Üniversite öğrencilerinin tüketim harcamalarının şehir ekonomisine katkısının belirlenmesi: Kastamonu ilinde bir araştırma. *Kastamonu University Journal of Economics & Administrative Sciences Faculty*, 17(3), 99-116.
- Hampton, M. P. (1994). Treasure islands or fools gold? Can and should small island economies copy Jersey?. *World Development*, 22(2), 237-250.
- Huggins, R. & Cooke, P. (1997). The economic impact of Cardiff University: Innovation, learning and job generation. *GeoJournal*, 41(4), 325-337.
- İş, E., Balcı, S. & Kayan, M. S. (2017). Artuklu Üniversitesi öğrenci profili ve harcama analizi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 137-150.
- Jalan, B. (1982). *Problems and policies in small economies*. London: Croom Helm.

- Kalkınma Bakanlığı. (2013). İllerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması (SEGE-2011). Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Kaşlı, M. & Serel, A. (2008) Üniversite öğrenci harcamalarının analizi ve bölge ekonomilerine katkılarını belirlemeye yönelik bir araştırma. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 15(2), 99-113.
- Koç, N. (2019). Üniversite öğrenci harcamalarının kent ekonomisine katkısı: Hitit Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri üzerine bir analiz. *Third Sector Social Economic Review*, 54(1), 344-365.
- Lewis-Beck, M. S. (1990). *Economics and elections: The major Western democracies*. Michigan: University of Michigan press.
- Martin, B. & Etzkowitz, H. (2000). The origin and evolution of the university species. *Science and Technology Policy Research*, 59.
- Mavruk, C., Karlılar, S. & Kırıl, G. (2018) Çukurova Üniversitesi öğrenci harcamalarının analizi. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(2), 361-376.
- Newlands, D. (2003). The role of universities in regional development. In *ERSA Congress*, 27-30.
- Özer, M. (2012). Türkiye’de uluslararası öğrenciler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(1), 10-13.
- Özkan, M., Tekbaş, M. & Oğuz, İ. H. (2018). Gaziantep Üniversitesi’nin kente ekonomik katkısı ve öğrenci harcamalarının farklı değişkenler açısından analizi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(2), 633-647.
- Özyaba, M. (1999). Kentsel gelişmede üniversitenin rolü: Uludağ Üniversitesi ve Bursa. *UMED Uludağ Üniversitesi Mezunlar Derneği*, 3, 4-5.
- Ricci, L. A. (1999). Economic geography and comparative advantage: Agglomeration versus specialization. *European Economic Review*, 43(2), 357-377.
- Selçuk, G. N. (2012). Atatürk Üniversitesi öğrencilerinin harcamalarının analizi ve Erzurum ekonomisine katkısı. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(3), 317-330.
- Tavoletti, E. (2007). Assessing the regional economic impact of higher education institutions: An application to the University of Cardiff. *Transition Studies Review*, 14(3), 507-522.
- TC Yardım Heyeti Başkanlığı. (2019). 2019 yılı faaliyet raporu. Lefkoşa.
- Tösten, R., Çenberlitaş, İ. & Gökoğlan, K. (2013). Dicle Üniversitesi öğrencilerinin harcama analizi ve Diyarbakır ekonomisine katkısı. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 90-114.
- Tösten, R., Kanık, S. & Kayan, M. S. (2016). Siirt Üniversitesi öğrenci profili ve harcama analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(6-7), 41-58.
- Tugay, O. & Başgöl, N. (2005). Üniversite öğrencilerinin yöre ekonomisine katkıları: Burdur’da bir araştırma. *I. Burdur Sempozyumu*, 16-19 Kasım, 1020-1031.
- Tuğcu, C. T. (2003). Üniversitelerin yerel ekonomik faaliyet hacmine katkıları: Nevşehir örneği. *Kayseri Ekonomisi Sempozyumu* 2, 109-146.
- Yayar, R. & Demir, D. (2013). Gaziosmanpaşa Üniversitesinin Tokat ili ekonomisine etkisi. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 5(8), 106-122.
- Yaylalı, M., Özer, H. & Dilek, Ö . (2011). Selçuk Üniversitesi Seydişehir Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin gelir-harcama ilişkisi ve meslek yüksekokulunun ilçe ekonomisine katkısı . *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 7(13), 1-13.
- YODAK (2019). Yükseköğretim Kurumları Denetleme ve Akreditasyon Kurulu 2018 faaliyet raporu. Lefkosa.

EXTENDED SUMMARY

Research Question & Purpose

In the literature, the production performances, fragility, and transition processes of small island economies have increasing attention. In this case, the most important factor is known as paradoxical cycles as exhibited within the growth performances of small island economies such as Cyprus, Malta, Singapore, and Barbados. Considering economic criteria, although the ability of the government to achieve its economic goals depends on the geographical characteristics and the population of the respective small island country, such countries with a foreign trade deficit have very little control in reaching their economic goals. Also, the way in which products produced are mostly exported and the products consumed are mostly imported are these economies' most basic features (Brock, 1980). Therefore, small island economies that are constantly faced with trade deficits try to eliminate these deficits by developing sectors with high tax applications such as the service sector, especially tourism, education, health, and insurance (Hampton, 1994). Thus, it is known that focusing on exports based on the service sector instead of heavy industrialization and production exports contributes to the economic growth of such countries by eliminating their trade deficits. Within this framework, higher education institutions are among the leading sectors regarding development within small island economies.

Literature Review

Very few studies have been conducted on the contributions of educational institutions such as universities to the economy and the creation of financial resources in the regions where they were first established and started to serve. For this reason, for the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC), which is on its way to becoming the island of education and has the mission of developing its education sector, this study aims to answer the questions of how universities, which are important factors in the development of local economies and social life, affect economic factors and how they contribute to socio-economic development. In this respect, the contribution of Eastern Mediterranean University (EMU), which was the first university institutionalized and established as a foundation university in the TRNC, to the regional economy was evaluated with the expenditure analysis survey conducted on students.

Methodology

In this study, the economic effects of universities within the regions where they were established within the TRNC, which is on its way to becoming an island of universities and education, were investigated in detail with a sample of 524 people selected from EMU which has a student population of 15,381. In this case, the economic contributions of EMU, an established and institutionalized university, to the TRNC based on the Famagusta region were investigated. The contributions made towards the island by the 524 university students selected as the sample were tried to be calculated and the differences were examined in detail by statistical tests.

Results and Conclusion

In this study, the participation of associate and undergraduate students is quite high. It was concluded that the majority of the students chose EMU due to the quality of education within and would recommend the university to other students. However, when the education

costs are considered, it is stated that the amount paid for an academic year is high. When the expenditure items are observed, it is known that the selected students contribute approximately 2,4 million TL per month to the economy of the island. It is seen that the selected students generally exhibit the same behaviours in terms of their expenditures and spend the most money on food and beverages and accommodation and transportation. When these expenditure items are empirically tested, there is no statistical difference male and female students except for the expenditures on sports, culture, and educational equipment. On the other hand, the population of the region continues to increase, and a new appearance emerges due to both the immigration and the increase in the number of students. In previous censuses, the rapidly increasing immigration and population growth rates since the establishment of EMU have contributed to the urbanization of the city and the economy of the country.

The results of this research serve as a guide for new initiatives to be made for university students. Therefore, investors should examine the behaviour of university students in detail and make investments that will connect the students to the city. This situation can cause the introduction of internship opportunities that will help students financially, the development of a qualified workforce and increasing student expenditures that will contribute to the regional economy by creating a domino effect.

In conclusion, it can be stated that universities contribute to the economic, social and cultural development levels of regions and play an important role in this process. In this case, it would be wise to meet the expectations of university students by making investments that motivate students and connect them to the city.